

Edyta Rogowska, Ewa Olbromska

Naukowa informacja medyczna w Bibliotece Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Forum Bibliotek Medycznych 1/1, 461-463

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Mgr inż. Edyta Rogowska
Mgr inż. Ewa Olbromska
Szczecin – PAM

NAUKOWA INFORMACJA MEDYCZNA W BIBLIOTECE POMORSKIEJ AKADEMII MEDYCZNEJ W SZCZECINIE

Biblioteka Główna powstała w pierwszym roku założenia Pomorskiej Akademii Medycznej tj. w roku akademickim 1948-1949. Na cele biblioteczne przeznaczono kilka pomieszczeń na parterze gmachu Rektoratu, gdzie już w 1949 r. uruchomiono Wypożyczalnię i Czytelnię Studentów, a w roku następnym Czytelnię Pracowników Nauki. Od momentu powstania Czytelnia Pracowników Nauki pełniła rolę ośrodka informacji naukowej. Tę działalność uwzględniono formalnie dopiero w 1988 roku zmieniając nazwę z Czytelni Pracowników Nauki na Dział Udostępniania i Informacji Naukowej. Pracownicy czytelnii, oprócz prac związanych z udostępnianiem zbiorów, udzielali informacji bibliotecznych, katalogowych, faktograficznych i bibliograficznych, na podstawie katalogów oraz dostępnych źródeł w postaci encyklopedii, słowników i bibliografii. Podstawowym źródłem informacji o polskim piśmiennictwie medycznym była Polska Bibliografia Lekarska opracowana przez prof. Stanisława Konopkę (od XIX w. do 1965r.), a następnie wydawana przez Główną Bibliotekę Lekarską w postaci drukowanej. Dostęp do światowego piśmiennictwa medycznego zapewniał „Index Medicus” (do 1959 r. Current List of Medical Literature) opracowany przez National Library of Medicine USA oraz „Current Contents” wydawany przez Institute for Scientific Information w Filadelfii. Wymienione wydawnictwa dostępne były w wersji drukowanej. Zestawienia tematyczne wykonywano ręcznie, przeszukując poszczególne tomy bibliografii polskich i światowych.

Manualne wybieranie opisów z „Index Medicus” zostało zastąpione przez zamawianie zestawień tematycznych w Głównej Bibliotece Lekarskiej, która w roku 1974 uzyskała dostęp do bazy danych MEDLARS drogą konwersacji on-line z komputerem w Sztokholmie. Uzyskanie zestawienia tematycznego przez GBL było skomplikowane. Proces wyszukiwania prowadzono w Warszawie, wydruk zestawienia realizowano w Szwecji. Gotowe wydruki GBL otrzymywała pocztą i dopiero rozsyłała do zamawiających. Przez krótki okres zestawienia tematyczne z bazy MEDLINE zamawialiśmy w Bibliotece Głównej Akademii Medycznej w Poznaniu. Wreszcie, w 1991 roku, doszliśmy do bezpośredniego wyszukiwania piśmiennictwa, wykorzystując zakupione bazy i własny sprzęt. Wtedy to w naszej bibliotece pojawił się pierwszy komputer z czytnikiem CD-ROM, który umożliwił przeglądanie bazy światowego piśmiennictwa medycznego MEDLINE. Rok później utworzono sieć

lokalną, w skład której wchodził serwer i cztery stanowiska sieciowe. W roku 1993 z bazy MEDLINE mogło korzystać jednocześnie ośmiu użytkowników.

Z chwilą udostępniania baz w sieci rozległej w oprogramowaniu ERL, dostęp do MEDLINE i EMBASE uzyskały filie, kliniki i zakłady PAM oraz ok. 160 zarejestrowanych użytkowników indywidualnych. Bazy na platformie SilverPlatter były dostępne do końca kwietnia 2003 r. Od maja tego roku dzięki platformie EBSCO korzystamy z kilkunastu baz w ramach projektu eIFL Direct. Wszystkie bazy dostępne są w uczelnianej sieci internetowej bez żadnych ograniczeń, natomiast pracownicy i studenci PAM mogą z nich korzystać, z dowolnego miejsca, po uprzednim zarejestrowaniu się.

Bazy bibliograficzne stają się bazami pełnotekstowymi, gdyż przy rekordach bibliograficznych pojawiają się linki do pełnych tekstów. W pozostałych przypadkach istnieją odsyłacze do katalogu centralnego Biblioteki Narodowej, pozwalające na szybkie zlokalizowanie czasopisma.

Rok 1994 był przełomowym, jeśli chodzi o przeszukiwanie Polskiej Bibliografii Lekarskiej. Od tego roku baza ta jest dostępna w wersji komputerowej.

Oprócz organizowania dostępu do baz bibliograficznych i pełnotekstowych, tworzymy własną bazę danych obejmującą dorobek naukowy pracowników Pomorskiej Akademii Medycznej. Prace bibliograficzne prowadzi się na bieżąco; wydano też retrospektywne bibliografie za lata 1948-1993 jako suplementy do *Roczników PAM*. Od 1994 roku dorobek naukowy rejestruje się komputerowo, natomiast od 1998 roku jest on dostępny w Internecie na stronie www Biblioteki.

Kolejnym aspektem naszej działalności są wypożyczenia międzybiblioteczne krajowe i zagraniczne, które realizowane są od początku istnienia biblioteki. Nasze filie biblioteczne również prowadzą wypożyczenia krajowe. Zanim w naszej placówce pojawiły się komputery, rewersy wypisywano odręcznie i wysyłano pocztą. Tą samą drogą otrzymywaliśmy odpowiedź – na początku były to dokumenty oryginalne, z czasem zastąpione kserokopiami. Poczta elektroniczna i Internet zmieniły radykalnie warunki pracy wypożyczalni międzybibliotecznej. Tą drogą realizowanych jest około 95% zamówień, co znacznie skraca czas oczekiwania na zamówione materiały. Utworzony w 2001 roku i administrowany przez Bibliotekę Główną Akademii Medycznej w Poznaniu serwis doc@med, czyli system elektronicznego dostarczania kopii dokumentów z bibliotek medycznych, otworzył nową erę w zakresie wypożyczeń międzybibliotecznych. Biblioteka PAM jako pierwsza przystąpiła do tego systemu.

Prawie dwudziestoletnią tradycję mają w naszej bibliotece wypożyczenia zagraniczne. Na początku 1983 roku British Council w Warszawie udostępnił serwis informacji o literaturze światowej BRIOLIS, powierzając funkcje koordynujące ośmiu bibliotekom, w tym Główniej Bibliotece Lekarskiej w Warszawie. W ramach świadczonych usług British Council umożliwiało uzyskiwanie kopii dokumentów źródłowych oraz wypożyczanie książek za pośrednictwem British Library. Rozliczanie

odbywało się za pomocą kuponów początkowo otrzymywanych bezpłatnie, później kupowanych przez bibliotekę. Kopie dokumentów dostarczane były drogą pocztową, a czas realizacji wydłużał się nawet do czterech tygodni.

Pod koniec 2000 roku pojawiła się nowa możliwość zamówień zagranicznych poprzez niemiecki elektroniczny serwis biblioteczny SUBITO. Ze względu na krótki okres realizacji zamówienia (realizacja pocztą elektroniczną) oraz zdecydowanie niższe ceny korzystamy głównie z tego właśnie źródła. Zamówienia w British Library są zatem bardzo ograniczone.

Kompleksową obsługę czynności bibliotecznych zapewnia system Aleph, który zastąpił krajowy program Sowa. Od 2000 roku nie aktualizujemy już katalogów kartkowych, poszukiwania ręczne zastąpiliśmy komputerowymi. Przygotowaliśmy stronę domową biblioteki, poprzez którą wszyscy zainteresowani mogą dotrzeć do naszych katalogów, informacji o bibliotece oraz do niektórych baz danych. Nasze zbiory widoczne są także w Internecie poprzez katalogi ogólnopolskie, np.: CKCZ, KaRo, katalogi Biblioteki Narodowej itp.

W związku z coraz szerszym wykorzystaniem źródeł informacji dostępnych drogą elektroniczną, zmienia się sposób funkcjonowania Działu Udostępniania i Informacji Naukowej. Korzystamy na bieżąco zarówno z nowości wydawniczych, baz danych, jak i z ofert firm związanych z działalnością informacyjną bibliotek. Rozszerzamy zakres świadczonych usług między innymi poprzez udostępnianie naświetlarki do slajdów oraz skanera do slajdów i filmów. Kładziemy szczególny nacisk na intensywne podnoszenie kwalifikacji pracowników oraz szkolenia czytelników. Z systemu informacyjno-bibliotecznego użytkownicy mogą korzystać nie tylko na terenie biblioteki, ale również w klinikach, zakładach, a nawet w domu.

Biblioteka Pomorskiej Akademii Medycznej jest jedyną placówką na Pomorzu Zachodnim gromadzącą literaturę medyczną. Czynna jest w dni robocze jedenaście godzin, a w sobotę cztery - tygodniowo pięćdziesiąt dziewięć godzin. Wszyscy pracownicy Działu Udostępniania i Informacji Naukowej są kadrą wysoko wykwalifikowaną w zakresie działalności informacyjnej, znajomości baz danych, posługiwania się technikami komputerowymi. Pozwala to na kompleksową obsługę czytelnika w jednym miejscu. Jak widać, wychodzimy naprzeciw oczekiwaniom naszych czytelników, których trafnie scharakteryzował prof. Stanisław Konopka: „lekarze są na ogół mało obeznani ze sposobami korzystania z biblioteki, są poza tym mało cierpliwi i mają nieco inne wymagania aniżeli czytelnicy innych bibliotek naukowych”.